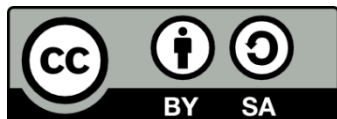

Ο Ρόλος του Κριτικού Στοχασμού στη Μάθηση και Εκπαίδευση Ενηλίκων

Ενότητα 11: Κριτικός Στοχασμός και Ενδυνάμωση

Γιώργος Κ. Ζαρίφης

Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Γ. Ο Ρόλος του Κριτικά Στοχαζόμενου Εκπαιδευτή Ενηλίκων

Ζητήματα ενδυνάμωσης των ενήλικων
εκπαιδευομένων και η κοινωνική και πολιτική
διάσταση του ρόλου του εκπαιδευτή

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ 11^ο

ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ

**Προϋποθέσεις Ενδυνάμωσης των Ενηλίκων
Εκπαιδευομένων και ο Ρόλος του Κριτικά
Στοχαζόμενου Εκπαιδευτή**

ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ

Η οργάνωση ενός κριτικού θεωρητικού πλαισίου που αφορά στη μάθηση και εκπαίδευση των ενηλίκων έχει κατά κύριο λόγο συνδεθεί με την έννοια του κριτικού στοχασμού (critical reflection). Τόσο η κριτική θεωρία όσο και ο μεταμοντερνισμός φαίνεται πως έχουν επηρεάσει ιδιαίτερα τη συζήτηση που αφορά στο ρόλο του κριτικού στοχασμού ως κεντρικού στοιχείου μιας οργανωμένης θεωρίας μάθησης ενηλίκων, η οποία θα ερμηνεύει τόσο το πλαίσιο αλληλεπίδρασης (επικοινωνιακή δράση) μέσα στο οποίο οργανώνεται η μαθησιακή διαδικασία, όσο και τη δυνατότητα αποδέσμευσης του ενήλικου ατόμου (χειραφετητική δράση) από συμφορητικές για το ίδιο καταστάσεις.

ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ

Αν και ο κριτικός στοχασμός διαθέτει εξ ορισμού τα χαρακτηριστικά που θα τον ενέτασσαν σε εκείνες τις διανοητικές λειτουργίες οι οποίες συνδέονται με συγκεκριμένους τρόπους ή/και στρατηγικές μάθησης, οι πιο πολλοί από όσους εργαζόμαστε στο χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων, πιστεύουμε πως είναι εξαιρετικά δύσκολο να αποτελέσει μέρος ενός ρεαλιστικού μαθησιακού ή διδακτικού στόχου, ή να συνδεθεί με συγκεκριμένες εκπαιδευτικές μεθόδους, οι οποίες θα τον ενισχύουν με τέτοιο τρόπο ώστε το τελικό αποτέλεσμα να αφορά στη χειραφέτηση.

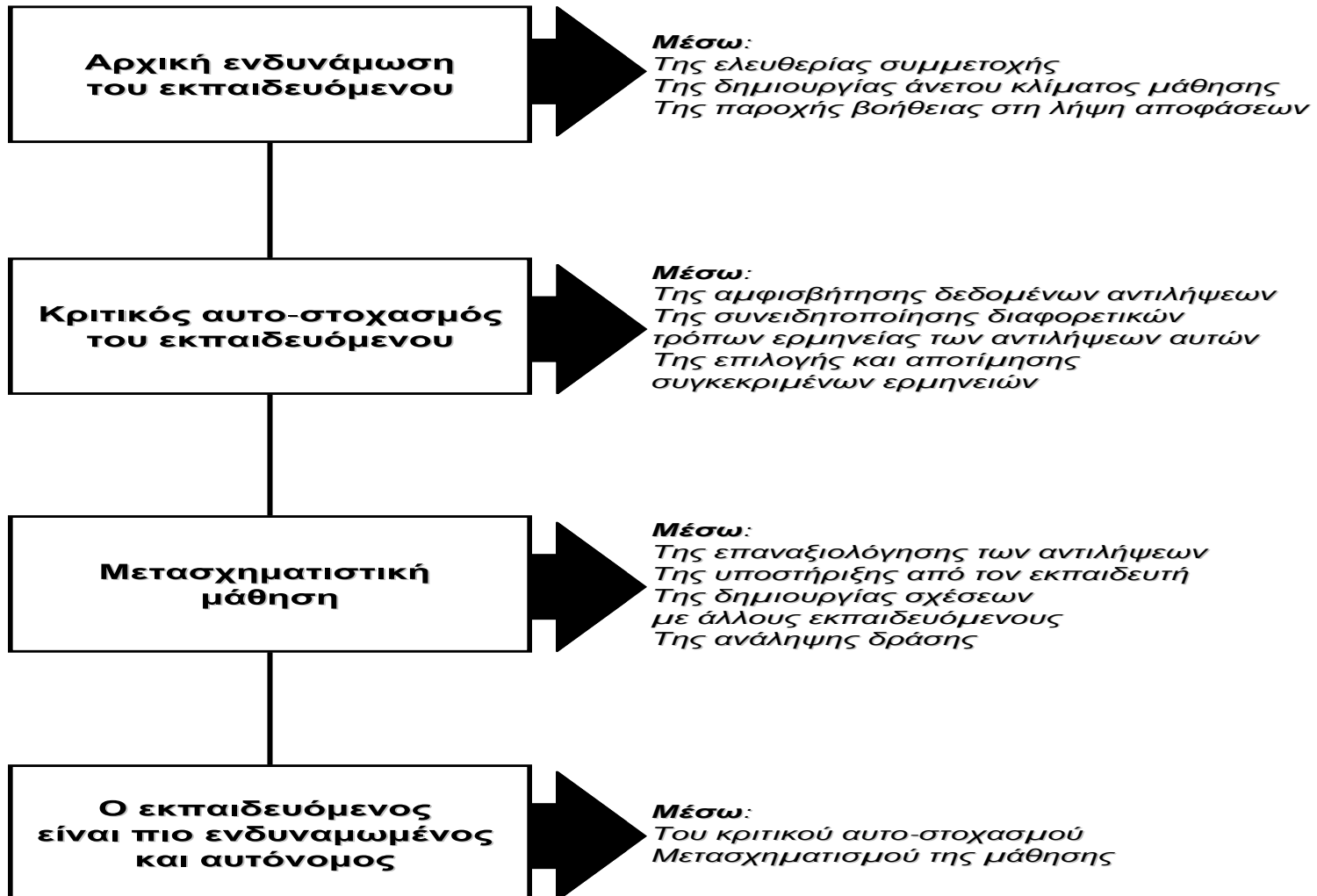

ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ

Οι περισσότερες προσεγγίσεις, που αφορούν στην οργάνωση εκπαιδευτικών πρακτικών μεθόδων διευκόλυνσης της μάθησης στους ενήλικους, δίνουν την αίσθηση πως πέραν του ότι οι εκπαιδευτές θα πρέπει να διαθέτουν έναν εντυπωσιακό αριθμό δεξιοτήτων, θα πρέπει να γνωρίζουν πότε επιβάλλεται να χρησιμοποιήσουν μία συγκεκριμένη στρατηγική μάθησης ή διδακτική τεχνική βασιζόμενοι στις ανάγκες των εκπαιδευομένων. Χωρίς ωστόσο μια ολοκληρωμένη αντίληψη για την εκπαίδευση ενηλίκων ή μια θεωρία που θα δίνει έναν προσανατολισμό στους εκπαιδευτές, το πιο πιθανό είναι να αισθανόμαστε ανεπαρκείς σε σχέση με το ποιες κατευθυντήριες γραμμές θα πρέπει να ακολουθήσουμε προκειμένου να ενισχύσουμε τον κριτικό στοχασμό στους εκπαιδευόμενους και να τους ενδυναμώσουμε ώστε να αναλάβουν από μόνοι τους δράση και να αυτονομηθούν.

ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ

ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ

Η ενδυνάμωση (empowerment) των εκπαιδευομένων αποτελεί επομένως βασικό στοιχείο της εκπαίδευσης ενηλίκων που στοχεύει στη χειραφετητική μάθηση. Η ενδυνάμωση θεωρείται η βασικότερη ίσως προϋπόθεση για τον κριτικό στοχασμό και τη μετασχηματιστική μάθηση και για το λόγο αυτό οι ίδιοι οι εκπαιδευτές προκειμένου να ενισχύσουν το ρόλο τους προς αυτή την κατεύθυνση θα πρέπει να στηριχθούν σε μία ολοκληρωμένη θεωρία, που θα αφορά στην πρακτική χρήση μεθόδων και τεχνικών που αξιοποιούν τον κριτικό στοχασμό. Με ποιο τρόπο επομένως είναι εφικτή η ενδυνάμωση των εκπαιδευομένων;

ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ

Όλα αρχίζουν από τον προσωπικό στοχασμό του εκπαιδευτή που είναι η εξέταση του τρόπου που διδάσκει μέσα από τις εμπειρίες του ως εκπαιδευτής και ως εκπαιδευόμενος. Οι εμπειρίες μας εξαρτώνται κατά πολύ από την ιδιοσυγκρασία μας, γιατί παρόμοιες καταστάσεις βιώνονται από όλους και στο περιβάλλον διδασκαλίας και γενικότερα στη ζωή αλλά διαφορετικά τις αντιμετωπίζει ο καθένας. Οι εμπειρίες μας ως εκπαιδευόμενοι βρίσκονται βαθιά ριζωμένες μέσα μας, σε ένα συναισθηματικό επίπεδο βαθύτερο από τη λογική. Οι επιδράσεις των μαθησιακών εμπειριών μας έχουν μεγάλη και μακρόχρονη επίδραση στον τρόπο διδασκαλίας μας. Νομίζουμε ότι διδάσκουμε με έναν ευρέως αποδεκτό τρόπο ή παιδαγωγικό μοντέλο αλλά σκεπτόμενοι κριτικά βλέπουμε ότι τα θεμέλια της διδασκαλίας μας δε βρίσκονται σε αυτά που έχουμε ακούσει ή διαβάσει αλλά στις μαθησιακές μας εμπειρίες. Μια αναδρομή στα βιώματά μας εξηγεί την προσκόλλησή μας σε συγκεκριμένες πρακτικές.

ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ

Απαραίτητη προϋπόθεση για την καλλιέργεια του κριτικού στοχασμού είναι να πεισθούμε πως η μόνη λύση για ουσιαστική μάθηση και προς όφελος των εκπαιδευομένων κι όχι του συστήματος, είναι η *αλλαγή πρακτικής*. Ο κριτικός στοχασμός βοηθά να αναπτυχθεί μια πρακτική που ξεπερνά το διαδικαστικό/διεκπεραιωτικό πλαίσιο.

ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ

Ο κριτικο-στοχαστικός εκπαιδευτής γνωρίζει τι εκπροσωπεί και γιατί αυτό που κάνει θα βελτιώσει τη ζωή των εκπαιδευομένων. Γνωρίζει, επίσης, ότι η πρακτική του πρέπει να μεταβάλλεται ανάλογα με τις συνθήκες και την ανατροφοδότηση που παίρνει από τους εκπαιδευόμενούς του. Η εκπαιδευτική διαδικασία αποκτά ενδιαφέρον, αφού οι εκπαιδευόμενοι ενεργοποιούνται, λαμβάνουν μέρος σε συζητήσεις, μπορούν να πουν ελεύθερα τη γνώμη τους ή να την καταγράψουν και γενικά να ασκήσουν την κριτική τους σκέψη και να δράσουν σε ένα δημοκρατικό εκπαιδευτικό περιβάλλον, που καταλύει την παραδοσιακή σχέση εκπαιδευτή-εκπαιδευόμενου, ενδυναμώνοντας τον εκπαιδευόμενο.

ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ

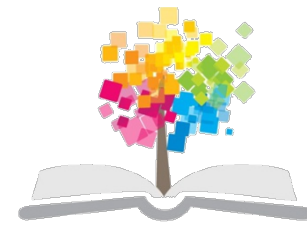
Προκύπτουν δύο βασικοί προβληματισμοί σε ό,τι έχει σχέση με την ενσωμάτωση του κριτικού στοχασμού στην εκπαιδευτική πράξη με στόχο την ενδυνάμωση των εκπαιδευομένων. Ο **πρώτος** αφορά στο **διαχωρισμό** από τη μια πλευρά των «ισχυρών» κριτικο-στοχαστικών εκπαιδευτών που έχουν αντίληψη της καταπιεστικής πραγματικότητας, και των «αφελών» εκπαιδευομένων από την άλλη, που χειραγωγούνται.

ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ

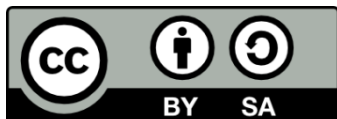
Ο δεύτερος προβληματισμός του αφορά στην υπάρχουσα προκατάληψη απέναντι στους υποστηρικτές της κριτικής σκέψης. Θεωρείται δεδομένη από πολλούς η άποψη ότι ένα άτομο που διαθέτει κριτική σκέψη ανήκει στον αριστερό ιδεολογικό χώρο, και πως αυτοί που έχουν συνειδητοποιήσει την καταπιεστική πραγματικότητα και τις διαστρεβλώσεις της –οι οποίες οφείλονται στην ηγεμονία των κυρίαρχων πολιτιστικών αξιών– θα δεσμευθούν να κινητοποιηθούν για την αλλαγή αυτών των αξιών. Αυτό, βέβαια, είναι απλά πιθανό να συμβεί, δεν είναι απαραίτητο, γιατί ο εκπαιδευόμενος μπορεί να συλλάβει το πώς λειτουργούν οι σχέσεις εξουσίας και να αποφασίσει να τις στηρίξει ή μπορεί απλά να μην αποδεχθεί ότι συμβαίνει κάτι τέτοιο. Στην χειραφετητική εκπαίδευση ωστόσο η απουσία συγκεκριμένων πολιτικών επιλογών, ουσιαστικά, σημαίνει πολλές φορές και απουσία οράματος. Έτσι οι προϋποθέσεις για κοινωνική αλλαγή ατονούν.

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Χριστίνα Πάσχου
Θεσσαλονίκη, Χειμερινό Εξάμηνο 2013-2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ